

KOTIMAA 90-VUOTIAS SUOMI

Mänttären mökki saatiin valmiiksi työttömyystalvena, kun perheellä oli enemmän aikaa.

Lama nykäisi maton alta

► Uuden nousukauden alussa jorattiin jo monotonseissa Ylläksellä

Hanna Eriksson
HELSINGIN SANOMAT

► Mänttären aamupalapöydässä höyryää höttöinen kuu-tio. Ihanaa! Juuri ostettu leipä-kone on paiskinut töitä Kouvo-lan yössä ja pyöräyttänyt Rai-li ja Erkki Mänttären perheelle tuoreen leivän.

Pojat Antti ja Arto ovat an-taneet sille jo lempinimenkin: jöntsikkä. Leipä menee usein pieleen. Silloin siitä tulee tiivis kakkara, kuin märkää suolaista marsipaania. Väärä resepti saa leivän räjähtämään koneeseen.

Raili Mänttären on halunnut leipäkoneen "jotta miehet pär-jäivät keskenään kotona".
Matemaattisia aineita opetta-va Raili on pitkän patkätö-pu-teen jälkeen aloittanut aus-kultoinnin. Hän asuu viikot Joensuussa ja tulee viikonlo-puksi kotiin punatilliseen pari-taloon. Talosta on velkaa, mut-ta ei kaukuskennäppäin asti. Ai-kuisopintotuella pärjää hyvin.

Suunnittelutoimisto, jossa Erkki Mänttären on töissä, on voimissaan vuosikymmenen alussa. Erkki piirtää piirustus-

Erkki Mänttären selaillee kotonaan vanhoja piirustuksia.

OSA 8

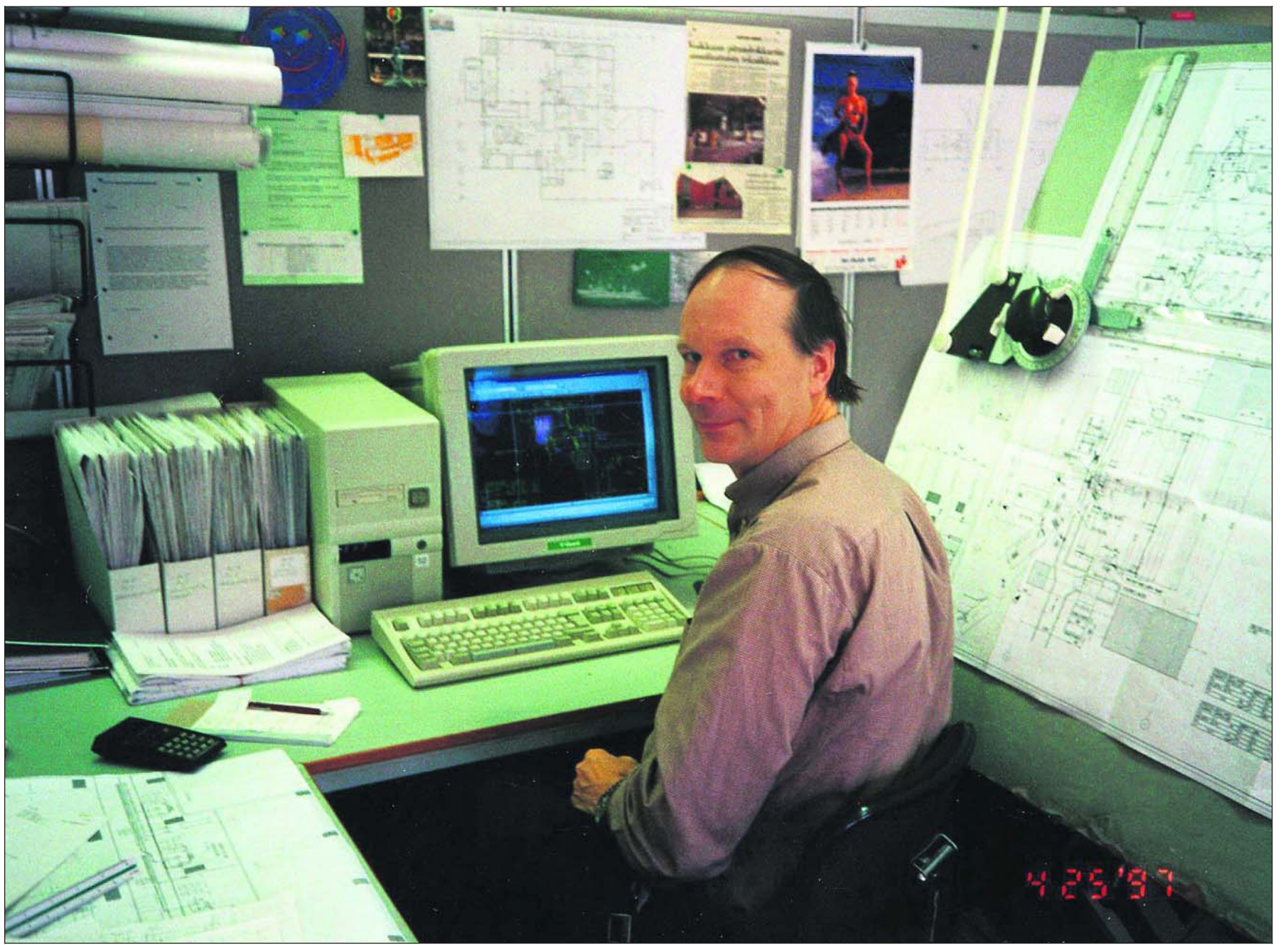
90 LUKU

Sarja kertoo itsenäisen Suomen tavallisten ihmisten arjesta Mänttären suvun kautta. Suvun juuret ovat Liikkalan kylässä nykyisen Anjalankosken kaupungissa.

laudalla paperitehtaisiin put-kistoja ja rakennustehtäviä. Miehet suunnittelevat, naiset piirtävät sprille haisevalla tus-silla kuvat puhtaaksi.
Omistajat myyvät toimiston

menestyksen huumassa suu-remman yrityksen tytäryhti-öksi. Uudella omistajalla on hieno toimisto Espoossa ja pal-jon halpaa ulkomaista lainaa.
Mänttäreiden Commodore 128-tietokone vaihdetaan pc:ksi. Televisiossa pyörii Kau-niit ja rohkeat, mikä tyhjentää alkullista Kouvolan ruokakau-pat asiakkaista. Raportit riimit-telee radioissa ryhmäseksistä.
Joka puolelle Suomea, myös Kouvolaan, suunnitellaan suu-ria kaupakeskuksia, joihin tuel-lee ruotsalaisia naistenvaate-liikkeitä. Antti saa jalkaansa Levikset ja naamalleen ruskeat pyöreäsankaiset silmälasit.

Yhtäkkiä Erkin työt toimitos-sa vähenevät. Työkaverit loma-uretaan kuukausiksi.
Erkkiä ottaa päähän johtajat,

Tussit ja piirustuslauta vaihtuivat tietokoneeseen Erkki Mänttären työpaikalla 1990-luvun puolivälissä.

Raili Mänttären suostutteli Erkki Mänttären tanssittamaan itseään Ylläksellä Latvarajan monotonseissa, kun oli ensin joutunut muiden kavaljeerien matkassa hikiseen tanssiin.

jonka juoksevat Helsingistä pi-tämässä puheita: "Jos suostutte palkanalennuksiin niin selvi-tään". Kaikki suostuvat.
Sitten kiinteistöjen arvo romahtaa, eivätkä ne riitä enää

lainojen vakuudeksi. Devalvaat-ion takia ulkomaiset lainat käyvät ylivoimaisiksi ja suun-nittelutoimisto ja sen emoyri-tys menevät konkurssiin.
Monet perheet jäävät kahden

asunnon loukkuun, kun uusi asunto on ostettu oksettavan isolla lainalla, vanha on myy-täntä ja sen hinta on pudonnut kolmanneksella.
Ihmiset eivät jonota enää lai-

naa vaan leipää.
Erkki Mänttären jää syksyllä 1993 työttömäksi. Hän ei ole ainoa. Työttömien määrä on kolmessa vuodessa viisinker-taistunut. Raili Mänttären ei ole saanut auskultoinnin jälke-n töitä, joten hänkin on työtön.

Raili ja Erkki ovat kahdes-taan hänkin on työtön.
Käyvät marjassa.
Sosiaaliturva on hallituksen tekemien heikennysten tippa-pullo ja hengityskone. Se estää perheiden romahduksen.

Joka puolelle nousee kirppu-toreja ja kierrätyskeskuksia, joista saa kivan nahkatakkin vi-tosella. Antti ja Arto käyvät kirpparilla myymässä lelunsa.
Sitten vanhat omistajat pe-rustavat suunnittelutoimiston uudestaan ja Erkki Mänttären pääsee takaisin töihin.
Aluksi töitä tehdään talkoil-la. Erkin palkanauhan mu-kaan palkkaa saa puolet enem-män kuin työttömyyskorvaus-ta. Palkka nousee vasta, kun firma saadaan pyörimään.
Siitä alkaa uusi nousu. Talon laina saadaan maksettua. Mänt-

tärit ostavat oman veneen. Loppurahalla matkustetaan.

Perhe suuntaa sukset kolis-ten Ylläkselle. Vanhemmat käyvät monotonseissakin. Paksu ilma ja hikinen tanssin-rytke ovat Railille liikaa.
Nyt ilmestyy myös Erkki Mänttären työpöydälle tietoko-ne. Suunnittelutoimiston puh-taaksi piirtäjät jäävät vuoro-staan työttömiksi, kun tietoko-ne tekevät heidän työnsä.

Antti saa Nokian kännykän. Matopelin mato piippaa, kun se ahmaisee pikselin kitaansa.

► Lähteenä on käytetty talous-historian professorin Riitta Hjerppen haastattelua.

Katso kuvakooste 1990-luvulta ja lähetä omia kuviasi kilpailuun. Keskustelussa voit kertoa muistoja 1990-luvulta. Verkossa myös 1980-luvun parhaaksi valittu kuva. HS.fi

1990

"Tupolevin veljekset" lähettävät kikkelikortin, työttömien määrä viisinkertaistuu, Kittilässä on 51,5 astetta pakkasta

Koonnut: HANNA ERIKSSON / HS. Grafiikka: TK / HS

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<ul style="list-style-type: none"> Suomeen kaapataan neljä neuvostokoneita. Kaappaajat anovat turvapaikkaa, mutta heidät palautetaan Neuvostoliittoon. Suomesta hakee turvapaikkaa 2 743 ihmistä, mikä on yli 15-kertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Heistä yli puolet on somaleja. Marraskuussa hallitus leikkaa vuoden 1991 budjetin menoja yli miljardilla markalla budjettivajeen vuoksi. Vaje johtuu alkavasta lamasta. Tupolevin veljeksiksi itseään kutsuneet kuuden työmarkkinajohtajan ryhmä lähettää tasa-arvoivierkamies Marianne Laxénille niin kutsutun kikkelikortin. Kortin teksti on "Palkkaerot poistettava, keskitytään olennaiseen!" 	<ul style="list-style-type: none"> Muulla Euroopassa kiertäneet ns. elämäntapa-intaanit saapuvat Suomeen. Esko Ahon (kesk) johtama hallitus on ensimmäinen porvarihallitus 25 vuoteen. Neuvostoliitto lopetetaan virallisesti 21. joulukuuta. Markka devalvoidaan. Suomen pankki ottaa syyskuussa hallintaansa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin SKOP:in. Pankkien luottotappiot kolminkertaistuvat. Tv-sarja Muumilaakson tarinoita alkaa ja nosta Tove Janssonin Muumit uuteen suosioon. Kirsti Paakkanen ostaa Marimekon. 	<ul style="list-style-type: none"> YVA-sopimus todetaan rauenneeksi. Suomi jättää EY-jäsenhakemuksen. Suomeen perustetaan useita seksiravintoloita. Helsingissä avataan ensimmäinen topless-baari. Raamattu on vuoden bestseller, kun uusi suomennos otetaan käyttöön. Sitä myydään joulukuun loppuun mennessä 485 000 kappaletta. Jorma Ollila valitaan Nokian toimitusjohtajaksi. 	<ul style="list-style-type: none"> TV-sarja Kummeli aloittaa TV2:ssa. MTV saa oman kanavan. Uusi oopperatalo otetaan käyttöön Helsingissä. 	<ul style="list-style-type: none"> Alkuvuodesta työttömyys on pahimmillaan. Vuoden 1990 lopussa työttömiä on ollut 88 000, vuoden 1994 lopussa 456 000 ihmistä. Työttömyysprosentti on 18,4. Suomen presidentti valitaan ensimmäistä kertaa suoralla kansanvaalilla. Vaalit voittaa Martti Ahtisaari. Tupakkaa ei saa enää myydä alle 18-vuotiaille. Aikaisemmin ikäraja on ollut 16 vuotta. Autolautta Estonia uppoaa kovassa merenkäynnissä yöllä 28. syyskuuta Utön eteläpuolella. Laivalla on onnettomuushetkellä 989 ihmistä, joista 852 kuolee ja vain 137 pelastuu. 	<ul style="list-style-type: none"> Suomi voittaa ensimmäisen kerran jääkiekon maailmanmestaruuden. Jääkiekkomaajoukkue kukistaa isäntämaan Ruotsin finaalisissa maalein 4–1. Suomi liittyy EU:hun. Ensimmäiset 24 naista aloittavat vapaaehtoisensa asepalveluksen. Uuden tupakkalain mukaan tupakointi on työpaikoilla ja julkisissa tiloissa sallittu vain sitä varten tehdyissä tiloissa. Eläintenoikeuksien puolustajat päästävät Uudessaakaarlepyssä ja Evijärvellä vapaaksi satoja sinikettuja. Tulitikkujen valmistus Suomessa päättyy. 	<ul style="list-style-type: none"> Lola Odusoga, nyk. Wallinkoski Jari Sillanpään nimikko-levy nousee Suomen kaikkien aikojen myydyimmäksi levyksi. Sitä myydään yli 270 000 kappaletta. Suomen ensimmäinen Ikea avataan Espoossa. Lola Odusoga, nyk. Wallinkoski, valitaan Miss Suomeksi. Vuonna 1997 hänet valitaan Miss Universum -kisoissa kolmanneksi kauneimmaksi. 	<ul style="list-style-type: none"> Sauvakävelyn läpimurto-voisi. Kilpisjärvellä mitataan 19. huhtikuuta Suomen virallinen lumiennätys, 190 senttiä. Tv-kanava Nelonen aloittaa lähetyksensä. Walesin prinsessa Diana kuolee 1. syyskuuta. Tanskalainen vankikuri Steen Christensen surmaa Helsingissä kaksi poliisia. Vanhat sinikantiset pasit vaihtuvat vähitellen punakantisiin EU-passeihin. 	<ul style="list-style-type: none"> Jyväskylän junaturmasa kuolee yhdeksän matkustajaa ja toinen veturinkuljettajista. 94 ihmistä loukkaantuu. Nokia tekee Suomen teollisuushistorian suurimman tuloksen. Nokian liikevaihto kasvaa 51 prosenttia vuonna 1998. James Cameronin Titanin on vuoden katsotuin ja kaikkien aikojen kolmanneksi katsotuin elokuva Suomessa. Nykytaiteen museo Kiasma avataan. 	<ul style="list-style-type: none"> Brunberg muuttaa Nee-kerinsuukojen nimeksi Brunbergin suukko. Kittilän Pokassa tehdään vuosiosan kylmysennätys, kun lämpötila laskee 28. tammikuuta 51,5 pakkasteeseen. Suomen työttömyysaste laskee ensimmäisen kerran alle kymmenen prosentin sitten vuoden 1991. Helsingiläinen paikalliskanava ATV aloittaa vuonna 1999 näyttämällä ruudussa kuukauden ajan Lauttasaaren siltaa.

Lähteet: Onnettomuustutkintakeskus, Ilmatieteenlaitos, Ulkomaalaisvirasto, Valoa ja varjoa - 90 kuvaa Suomesta, Mitä missä milloin. Kansalaisen vuosikirja 1991–2001, HS-arkisto, taloushistorian professorin Riitta Hjerppen haastattelu

Kuvat: HS-Arkisto, Lehtikiva